

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

30.11.2020

с. Старое Дрожжаное

КАРАР

№ 632

«2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» Муниципаль программасын раслау турында

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 179 статьясы, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының муниципаль программаларын эшләү, тормышка ашыру һәм нәтижелелеген бәяләү тәртибен һәм Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының муниципаль программаларын эшләү һәм тормышка ашыру буенча Методик рекомендацияләргә раслау турында» 2015 елның 17 ноябрәндәге 453 номерлы карары нигезендә Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР БИРӘ:**

«2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» Муниципаль программасын расларга.

Башкарма комитет житәкчесе

Д. Ә. Сатдинов

Татарстан Республикасы
 Чүпрәле муниципаль районы
 Башкарма комитетының
 “30” ноябрь 2020 елның № 632
 карары белән расланган

**2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле
 муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт
 телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү»
 муниципаль программасы**

Программа паспорты

Программаның исеме	«2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба Программа).
Программаның дәүләт заказчы-координаторы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының башкарма комитеты
Программаның төп эшләүчеләре	«Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» МКУ, «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге» МКУ, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы, «Туган як» район газетасы редакциясе
Программаның максаты:	Чүпрәле муниципаль районында татар, рус һәм башка телләргә, шулай ук Татарстан Республикасыннан читтә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.
Программаның бурычлары	1. Чүпрәле муниципаль районында тел сәясәтен норматив хокукый тәэмин итүне камилләштерү; 2. Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренә паритет эшчәнлегенә ярдәм итү; 3. Чүпрәле муниципаль районында татар һәм рус телләрен укытуның һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бербөтен системасын үстерү; Татарстан Республикасыннан читтә татар телен өйрәнүгә һәм укытуга ярдәм итү; 4. Чүпрәле муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;

	5. Чүпрәле муниципаль районында социаль статусын күтәрү һәм дәүләт телләрен һәм башка телләрен популярлаштыру.
Программаны гамәлгә ашыру сроклары	2021-2023 еллар
Программаны финанслау күләмнәре һәм чыганаclarы	Программаны финанслау күләме ел саен район бюджеты хисабына 712.00 сум тәшкит итә. Искәрмә: Финанслау күләме фаразланган характерда һәм район бюджеты мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертелергә тиеш.
Көтелгән нәтижәләр	<p>2023 елга:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны ана телендә укыту һәм тәрбияләү белән тәмин итү өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган телдә укыту өлеше 55,28 процент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган телдә укыту өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - рус телле укучыларга татар телен укыту методларының эчтәлеген сыйфатлы яңарту; - укыту-методика базасын ныгыту; - укытуда ИКТ кертү; - укучыларның фәнни-тикшеренү эшләрен оештыру; - укытуның коммуникатив технологияләрен өйрәнү һәм куллану; - кадрлар составының сыйфатын яхшырту һәм дәүләт телләрен укыту; - укытуда дәвамчанлыкны саклау, УМКны дөрес сайлау; - яңа стандартларга күчкәндә авторлык программаларын булдыру. - татар һәм рус телләренә, шулай ук районның башка халыклары телләренә оптималь эшләвен һәм үсешен тәмин итә торган чаралар системасын булдыру; дәүләт телләрен тирәнтен өйрәнүгә ярдәм итә торган мөгариф һәм мәдәни учреждениеләр чөлтәрен киңәйтү; - районда телләренә оптималь эшләвен тәмин итү буенча гамәлләрне координацияләү максатларында тулы бер инфраструктура булдыру; - Татарстан Республикасы халыклары дәүләт телләрен

hәм телләрeн һәрьяклап үстерү һәм таратуның матди-техник, мәгълүмати һәм укуыту-методик базасын үстерү.

I. ПРОГРАММА КОНЦЕПЦИЯСЕ

Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм башка телләр язмышы икенче тәртип мәсьәләсе буларак кабул ителергә тиеш түгел. Татар һәм рус телләренең дәүләт телләре буларак тигез хокуклы статусын игълан итүгә карамастан, татар теленең яшәеше чикләнган килеш кала. Хәзерге вакытта рус телле гомуми белем бирү учреждениеләрендә татар телен куллануның реаль практикасы барлыкка килмәде.

Программа дәүләт теле буларак татар, рус телләрен өйрәнү һәм мәктәптә укучы башка халыкларның телләрен саклау буенча дәүләт заказын этаплап тормышка ашыруны күздә тотта.

II. ПРОГРАММАНЫҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

1. Туган телләренә актив үсешен һәм эшләвен тәмин итү;
2. Милли мәдәниятнең нигезе, төрле милләт кешеләрен тулы хокуклы аралашу һәм консолидацияләү чарасы буларак туган телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү;
3. Тел традицияләренә сакчыл караш формалаштыру, милли-мәдәни кыйммәт буларак телгә аңлы мөнәсәбәт тәрбияләү;
4. Жәмгыятьнең тел культурасын күтәрү;
5. Базислы план нигезендә барлык укучылар тарафыннан туган телләрен өйрәнүне тәмин итү;
6. Фән моделен исәпкә алып, рус һәм татар телләрен чит тел, туган тел һәм чит тел буларак укуыту ысулларын яңарту.
7. Татарстан Республикасында дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен мәгариф учреждениеләрендә шартлар тудыру;
8. Белем бирү процессында татар һәм рус телләренең дәүләт телләре буларак оптималь эшләвен тәмин итү;
9. Чүпрәле муниципаль районында телләр турындагы Закон үтәләшен эзлекле тормышка ашыру.
10. Тәрбия һәм белем бирү чөлтәрен саклап калу һәм үстерү милли телдә эшләүче учреждениеләренә рухи һәм мәдәни байлыкларында функцияләрен киңәйтү;
11. Чүпрәле муниципаль районында туган телләрен өйрәнү өчен шартлар тудыру;
12. ТР халыклары тарихы контекстында сөйләм культурасы, туган телләр һәм аның диалектлары тарихын өйрәнүне тәмин итү;
13. Филологик дисциплиналарны укуытуда заманча мәгълүмати технологияләр керту.

III. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ДӘУЛӘТ ТЕЛЛӘРЕ

3.1.1. Татар теле.

Программаның әлеге юнәлешенә төп максатлары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

милли мәдәният нигезләре буларак татар телен өйрәнү һәм үстерү;
тел традицияләренә сакчыл караш формалаштыру;
милли-мәдәни кыйммәт буларак телгә аңлы мөнәсәбәт тәрбияләү;
укучыларда тел культурасын күтәрү;
укытуның 100 %ын татар телен өйрәнү өчен шартлар тудыру;
яңа мәгълүмати технологияләр кертү;
укытуның коммуникатив технологияләрен өйрәнү һәм куллану;
татар телен һәм әдәбиятын укыту өчен югары филологик белемле мәгариф учреждениеләрен педагогик кадрлар белән тәмин итү.

3.1.2. Рус теле.

Программаның әлеге юнәлешенә төп максатлары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

рус теленә грамоталылыгын күтәрү өчен шартлар тудыру;
рус теле нормаларын, тел грамоталылыгын һәм сөйләм культурасын белү дәрәжәсен күтәрү;
югары филологик белемле рус теле һәм әдәбиятын укыту өчен педагогик кадрлар белән тәмин итү.

3.2. Мәгариф учреждениеләрендә укучыларга бүтән халык вәкилләренә телләрен үстерү

Программаның бу юнәлешенә төп максаты - мәктәптә укытылган телләренә саклау һәм үстерүне тәмин итү.

Бу максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:
милли һәм мәдәни эшчәнлек формаларының эшләве өчен шартлар тудыру;
башка милләтләрнең телләрен саклап калу һәм үстерүгә ярдәм итү;
укучыларда телләргә, башка халыкларның гореф-гадәтләренә карата толерантлык һәм ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбияләү;

IV. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ МЕХАНИЗМЫ

4.1. Норматив-хокукый тәмин итү

4.1.1. Федераль законнар:

Россия Федерациясе Конституциясе;

«Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы;

Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе;

«Мәгариф турында» Россия Федерациясе Законы.

4.1.2. Региональ законнар:

«Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлдәге 1560-ХII номерлы Татарстан Республикасы законы;

«2014-2022 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасы.

4.2. Татар теленә өйрәтү процессын технологияләштерү

Педагогик технология - уку процессын тормышка ашыруның эчтәлекле техникасы.

Белем сыйфатын арттыру өчен уку процессына нәтижәле педагогик технологияләр кергү кирәк, чөнки нәкъ менә алар укыту процессында куелган максатларга туры килә торган процедураларны һәм операцияләрне аерым эзлеклекле рәвешендә тәкъдим ителгән этапларны бүлөп бирү юлы белән педагогик процессны проектлау мөмкинлеген тудыралар.

Шуннан чыгып, без максат куябыз:

1. Инновацион технологияләрне уңышлы гамәлгә ашыру өчен кадрларны әзерләргә;

2. Чит телле сөйләм эшчәнлеген укытуның коммуникатив технологияләренә нигезләнгән уку - методик комплексы белән тәмин итү.

3. Жәмгыятьнең тел культурасын күтәрү.

V. Программаны тормышка ашыру этаплары

I. Әзерлек этабы-2020 ел

Норматив документларны өйрәнү. Чүпрәле муниципаль районы мәгариф учреждениеләрендә, район мәдәният учреждениеләрендә телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру буенча программа булдыру.

II. Төп этап-2021-2023 еллар

Мәгълүмати технологияләрне сыйфатлы куллану культурасын формалаштыру. Укытучыларның теоретик, методик, һөнәри осталыгын күтәрү. Алдынгы педагогик тәҗрибәне өйрәнү.

Индивидуаль эш, дифференциацияләнгән укыту, класстан тыш эш аша сәләтле һәм сәләтле балаларны алдан ачыклау һәм аларга ярдәм итү системасын камилләштерү.

Өлеге бурычларны муниципаль методик берләшмәләр утырышларында, методик Советларда, муниципаль, республика, төбәкара семинарларда гамәлгә ашыру.

Туган телне тирәнтен өйрәнүгә ярдәм итүче мәдәни учреждениеләр челтәрен киңәйтү.

Чүпрәле муниципаль районында жирле үзидарә органнары, элемтә, транспорт, сәламәтлек саклау, сәүдә, халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре эшендә дәүләт теле буларак татар теле функцияләрен киңәйтү һ. б.;

нәшрият һәм китапханә эше, матбугат һәм элемтә өлкәләрендә туган телләренә үстерүгә ярдәм итә торган чараларны тормышка ашыру;

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен белүче квалификацияле кадрлар әзерләү, халык хужалыгы, мәдәният һәм мәгариф, массакүләм мәгълүмат чаралары һ. б.

III. Йомгаклау этабы-2023 ел

Яңа буын стандартлары буенча белем бирү программалары булдыру, укытуның заманча ысулларын эшләү, эзләү, оригиналь иллюстратив материал һәм күрсәтмә әсбаплар, аудиовизуаль чараларны да кертеп. Программа буенча йомгак ясау һәм хисап.

VI. Программаны тормышка ашыру буенча чаралар планы

№ п/п	Чараның исеме	Срогы	Жаваплылар	Финанслау
I. ОЕШТЫРУ ЧАРАЛАРЫ				
1	Милли мөгарифне киңәйтү, милли мәдәниятне үстерүгә район бюджетыннан акча бүлөп бирү	Барлык чор	Бүлек житәкчесе Мөгариф Мәдәният бүлгеге	Ел саен район бюджетыннан 1%
2	«Мөгариф турында», «Мәдәният турында», «Бала хокуклары турында конвенцияләр», «Бала хокукларының гомуни декларациясе» Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын гамәлгә ашыру эше.	системалы	Мөгариф бүлгеге, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре Мәдәният бүлгеге	
3	«Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законы нигезендә мөгариф учреждениеләрендә, мөктәпкәчә учреждениеләрдә, мәдәният учреждениеләрендә дәүләт телләре эшләвен тәэмин итү.	Барлык чор	Мөгариф бүлгеге, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре Мәдәният бүлгеге	
4	«Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы законы үтәүне тәэмин итү, уку йортларын, мәдәният учреждениеләрен рәсмиләштерү һәм районның барлык уку йортларында, мәдәният учреждениеләрендә чаралар үткөрү	Барлык чор	Мөгариф учреждениеләре житәкчеләре Мәдәният бүлгеге	
5	Район уку йортларының укыту-магди базасы дәрәжәсен арттыруны тәэмин итү, туган телләр кабинетларының эшчәнлеген камилләштерү.	Барлык чор	Мөгариф бүлгеге, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре	
6	Районның гомуни белем бирү мөктәпләрендә укыту процессына татар һәм чуаш телләрендә мөгълумат	Барлык чор	Мөгариф бүлгеге, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре	

	технологияларен кин куллануны тээмин итү.			
7	Туған телне татар балалары һәм чуаш балалары белән 100% тээмин итү	Барлык чор	Мәгариф бүлеге, мәгариф учреждениеләре житәкчеләре	
8	Район мәктәпләрендә һәм мәктәпкәчә учреждениеләрдә татар телендә белем бирүнең беренче сыйныфларын формалаштыру буенча максатчан эш оештыру.	Барлык чор	Мәгариф учреждениеләре житәкчеләре	
10	Сэнгәть буенча ике телдә мәктәп китапханәләре фондларын туган як тарихы, туган як тарихы буенча туган телләрдә (татар, чуаш) әдәбият, шулай ук китаплар, альбомнар һәм башка чыганаclar белән тулыландыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	Ел саен 150,0 мең сум.
11	Туған телне һәм милли-мәдәни кыйммәтләрне пропагандалау буенча «Туған як» район газетасында мәкаләләр бастыру.	Барлык чор	Мәдәният бүлеге «Туған як» газетасы редакциясе	
12	Мәдәният учреждениеләрендә дөүләт телләренең бертигез эшләвен тээмин итү	Барлык чор	Мәдәният бүлеге	
13	«МПБ» МБУ китапханәләре фондларын туган (татар, чуаш) телләрендә әдәбият белән тулыландыру, район китапханәләрен туган телләренә өйрәнү өчен аудио - һәм видеоматериаллар белән тээмин итү.	Барлык чор	Мәдәният бүлеге	Ел саен 200,0 мең сум
14	"МПБ" МБУнең барлык китапханәләрендә һәм белем бирү учреждениеләрендә Халыкара туган тел көне (21 февраль)	Барлык чор	Мәдәният бүлеге Мәгариф бүлеге	Ел саен 2,0 мең сум.
15	Милли горейф - гадәтләрне торгызу һәм үстерүгә багышланган район милли фольклор бәйрәмнәрен уздыру, республика халык бәйрәмнәрендә катнашу, ел саен «Сабантуй», «Акатуй» милли бәйрәмнәрен үткәру	Барлык чор	Мәдәният бүлеге	Ел саен 2,1 мең сум.

16	Якташ шагыйрьләрнең һәм язучыларның ижади кичләрен оештыру.	Барлык чор	Мәдәният бүлеге Мәгариф бүлеге	
17	«Авылым кичләре» - «Уллах касе» милли горелф-гадәгләр һәм традицияләрен яңартуға һәм үстерүгә багышланган район милли-фольклор чараларын үткөрү	Барлык чор	Мәдәният бүлеге	
18	Урам, юл күрсәткечләре, предприятие, оешма, учреждение исемнәрен туган телдә рәсмиләштерүне тәэмин итү.	Барлык чор	Икътисад бүлеге	
19	Тел темасына буяулы баннерлар урнаштыру	Барлык чор		
20	"Түгәрәк уен" Бөтенроссия татар фольклоры фестивалендә катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлеге МБУ МПДК	35,0 мең.сум.
21	"Татар моңы" халыкара яшь башкаручылар телевизион конкурсында катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлеге МБУ МПДК	35,0 мең.сум.
22	«Чуаш сандугачы» чуаш жырын башкаручыларның район конкурсын үткөрү	Ел саен	Мәдәният бүлеге МБУ МПДК	17,0 мең. сум.
23	Район мәдәният йортының халык театры спектакльләре	Ел саен	Мәдәният бүлеге МБУ МПДК	60,0 мең. сум.
II. УКУТУ-ТӘРБИЯ ПРОЦЕССЫН ФӘННИ-МЕТОДИК ТӘЭМИН ИТҮ				
1	Туган тел укытучыларының сыйфатын күтәрүне тәэмин итү.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	
2	Татар теле һәм рус мәктәпләре укытучыларын, чуаш теле һәм милли мәктәпләр әдәбиятын эзерләүне һәм аларның квалификациясен күтәрүне тәэмин итү	2021-2023 еллар.	Мәгариф бүлеге	
3	Туган тел укытучыларының алдынгы тәжрибәсен гомумиләштерү һәм тарату буенча максатчан эш	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	Ел саен 5,0 мең сум.

	оештыру: методик бюллетеньнәр, буклетлар, брошюралар чыгару.			
III. КОНФЕРЕНЦИЯЛӘР ҺӘМ СЕМИНАРЛАР				
1	Фәнне укыту проблемалары буенча киңәшмәләр, семинарлар, практикумнар, эшлекле уеннар, ижади хисаплар, туган тел һәм әдәбият укытучылары өчен мастер-класс үткәргә.	Барлык чор	Мәгариф бүлгеге	
2	Тел сәясәте проблемалары буенча республика мәгариф хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү институты, Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы һәм Чебоксар республика мәгариф институты белгечләрен киң жәлеп итеп, фәнни-гамәли конференцияләр оештырырга.	Барлык чор	Мәгариф бүлгеге	Ел саен 5,0 мең сум.
3	Республика фәнни-гамәли конференцияләрендә һәм конкурс-акцияләрендә катнашу	ел саен	Мәдәният бүлгеге	
4	Муниципаль әдәби-ижади конкурслар үткөрү	Ел саен	Мәгариф бүлгеге	3,0 мең сум.
7	Республика, Бөтенроссия фәнни-гамәли конференцияләрдә катнашу	Ел саен	Мәгариф бүлгеге	
IV. ТЕЛ, МӘДӘНИЯТ ҺӘМ ХАЛЫКЛАРНЫҢ ГОРЕФ-ГАДӘТЛӘРЕ БЕЛӘН КЫЗЫКСЫНУНЫ ҮСТЕРҮ. УКУЧЫЛАР БЕЛӘН ЧАРАЛАР				
1	Телләргә яклау һәм үстерү максатларында «Татар теле декадасы», «Рус теле декадалары», «чуваш теле декадалары» оештырыла.	Барлык чор	Мәгариф бүлгеге	
2	Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен, мәдәниятләрен, гореф-гадәтләрен пропагандалау һәм өйрәнү буенча белем бирү һәм мөктәпкәчә учреждениеләрдә милли-гамәли сәнгать түгәрәкләре оештыру.	Барлык чор	Мәгариф учреждениеләре жигәкчеләре	

3	Районда милли мәденият үзәкләре оештыру	Барлык чор	Мәденият бүлеге	
4	Татар, рус, чуаш телләрендә ел саен үткәрелә торган район балалар фольклор коллективлары бәйрәмен оештыру.	Барлык чор	Мәденият бүлеге Мәгариф бүлеге	5,0 мең.сум.
5	Татар теле һәм рус мәктәпләре укучылары, чуаш теле һәм әдәбияты буенча милли мәктәпләр арасында ел саен татар теле һәм әдәбияты буенча район олимпиадасын оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	
6	Татарстан Республикасы, Чуваш Республикасы, Ульяновск өлкәсе әдәбият һәм сәнгать вәкилләре белән очрашуны оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	
7	Татар, рус һәм чуаш телләрендә уку еллык конкурсын оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге Мәденият бүлеге	
8	Татар, рус һәм чуаш телләрендә халык жырларын башкаручыларның ел саен үткәрелә торган конкурсын оештыру.	Барлык чор	Мәденият бүлеге	15,0 мең.сум.
9	Татар теле һәм әдәбияты, чуаш теле һәм әдәбияты буенча ижади эшләр конкурсларын оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	Ел саен 2,0 мең сум.
10	Татар язучыларының һәм шагыйрьләренен, Татарстан Республикасы сәнгать вәкилләренен ижат эшчәнлегенә багышланган иншалар, рефератлар конкурсларын оештыру.	Барлык чор	Мәденият бүлеге Мәгариф бүлеге	Ел саен 4,0 мең сум.
11	«Мин татарча сөйләмәм» район акциясен үткөрү	Барлык чор	Мәгариф бүлеге МБУ МПБ	
12	Ел саен үткәрелә торган «Зирәк тиен» Бөтенроссия конкурс-уенында катнашу	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	
13	Шигърият көненә багышланган китап укучылар конкурсын оештыру - 26 апрель (яшен чикләмичә).	Барлык чор	Мәденият бүлеге Мәгариф бүлеге	

14	Район мәденият йортының «Бөтерчек» балалар театры спектакльләрен күрсәтү	Ел саен	Мәденият бүлеге	
V. ТУГАН ТЕЛ ҺӘМ ӘДӘБИЯТЫ УКЫТУЧЫЛАРЫ БЕЛӘН ЧАРАЛАР				
1	"Туған тел" мастер - класс республика конкурсында катнашу	Ел саен	Мәгариф бүлеге	Ел саен 5,0 мең сум.
2	"Елның иң яхшы туган тел һәм әдәбияты кабинеты" район конкурсын оештыру.	Чара ике елга бер тапкыр үткөрелә.	Мәгариф бүлеге	
3	Татарстан Республикасының тарихи һәм әдәби урыннары буенча экскурсия оештыру.	Барлык чор	Мәденият бүлеге Мәгариф бүлеге	
VI. МӘГАРИФ ҺӘМ МӘДӘНИЯТ ӨЛКӘСЕНДӘ РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЕ ТӨБӘКЛӘРӘ БЕЛӘН ХЕЗМӘТТӘШЛӘК ИТҮ ТУРЫНДА КИЛЕШҮНӘ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ЭШЕ				
1	Мәгариф өлкәсендә Россия Федерациясе төбәкләренә мәгариф идарәсе (Чуваш Республикасының Батыр һәм Шемуршинский районнары, Ульянов өлкәсенә Цильнинский районы) белән хезмәттәшлек итү турындагы килешүне гамәлгә ашыру чараларының еллык планын рәсмиләштерү	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	
2	Чүпрәле муниципаль районының һәм Россия Федерациясе төбәгенә татар теле һәм әдәбияты укытучыларының уртак семинарларын, конференцияләрен оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	Ел саен 5,0 мең сум.
3	Россия Федерациясе укытучылары һәм регионнары өчен квалификация күтәрү курсларын оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	
4	Татар(татар) телен укыту буенча методик ярдәм күрсәтү максатларында Чуваш Республикасы һәм Ульяновск өлкәсе районнарының мәгариф учреждениеләренә баруны оештыру.	Барлык чор	Мәгариф бүлеге	

5	«Язгы моңнар» татар халык ижагы фестиваль – конкурсларында катнашу (РФ Ульяновск өлкәсе),	Ел саен	Мәдәният бүлеге	10,0 мең.сум.
6	«Сабантуй» традицион милли бәйрәмнәрендә катнашу (Ульяновск ш.)	Ел саен	Мәдәният бүлеге	25,0 мең.сум.
7	«Сабантуй» традицион милли бәйрәмнәрендә катнашу (Сызрань ш., Самара өлкәсе)	Ел саен	Мәдәният бүлеге	30,0 мең.сум.
8	«Урмай Зәлидә» төрки дөнья традицион мәдәнияте халыкара фестивальләрендә катнашу (Чувашия Республикасы)	Ел саен	Мәдәният бүлеге	8,0 мең.сум
9	Чебоксар шәһәрндә «Россия чирмәлләре» Бөтенроссия халык ижагы фестивальләрендә катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлеге	60,0 мең. сум.
10	Россия халыкларының «Тере жеп» музыкаль проектлары төбәкара конкурсларында катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлеге	20,0 мең.сум.
11	«Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының авылара Мәдәният йорты» МБУ үзешчән сәнгатьтә катнашучыларның Россия Федерациясенең яшн төбәкләрендә яшәүче татарлар күпләп яши торган торак пунктларына чыгулары (Ульяновск өлкәсе, Чуваш Республикасы)	Ел саен	Мәдәният бүлеге	9,0 мең.сум.

Эшләр белән идәрә итүче:

Д.Р.Сабирзянова

2021-2023 елларга «Татарстан Республикасының дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстөрү» Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының муниципаль программасын гамәлгә ашыруга ресурслар белән тәэмин итү

Юнәлеш исеме	Төп чараларның атамасы	Башкаруучылар	Төп чараларны башкару сроклары	Ахыргы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлегенә	Индикатор күрсәткечләре			Финанслау		
					2021 ел	2022 ел	2023 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Максат: Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләргә, шулай ук республикадан чыгган татар телен саклап калу, өйрәнү һәм үстөрү өчен шартлар тудыру										
1 бурыч Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының тел сәясәтен норматив - хокукый тәэмин итүне камилләштерү										
1.1 Татарстан Республикасында дәүләт һәм башка телләргә куллану өлкәсендә хокукый мөнәсәбәтләргә жайга сала торган норматив хокукый актларны эшләү, системага салу һәм күчерү	1.1.1. Татарстан Республикасында дәүләт телләрен файдалануга һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклап калу һәм аларның тигез хокукы һәм үзенчәлекле үсеше, икителлек һәм күптеллек үсеше өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән	ТР ДМР ИК ОО	2021-2023 еллар	Эшләнган норматив хокукый актлар проектлары саны, берәмлекләр	1	1	1			

норматив хөкүкый актлар проектларын эшлөү																			
Бурыч буенча барлыгы																			
Бурыч буенча нәтижә																			
2.1. «Татарстан Республикасы дөүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законнын гамәлгә ашыру инфраструктурасын үстерү	2.1.1. Муниципаль программаларны эшлөү һәм раслау	ТР ДМР ИК 00 ТР ДМР ИК 00	2021-2023 еллар																0
Барлыгы 0																			
БАРЛЫГЫ																			
2.2. Татарстан Республикасынын дөүләт телләре буларак рус һәм татар телләренең яшәеше өчен шартлар тудыру	2.2.1. Татарстан Республикасы дөүләт телләрендә эш башкаруны алып бару	жирле үзидарә органы	2021-2023 еллар																0
	2.2.2. Муниципаль хезмәткәрләр, эшлекле татар һәм рус телләре бюджет учреждениеләре хезмәткәрләре өчен курслар оештыру	ТР ДМР ИК 00	2021-2023 еллар																
Дәүләт																			
2.2.3. Татарстан																			
2021-2023																			
элементә																			
Бүлекләреннән һәм																			

	Республикасы дөүлөт теллөрөндө эчке һәм тышкы визуаль мәгълүматны рәсмиләштерү	ОО ИК ОО ИК жирле үзидарә органы	еллар	теллөрөндө/ гомуми мәгълүмат санына кертелгән эчке һәм тышкы визуаль мәгълүмат чаралары өлөшө, %				ведомстволарның төп эшчәнлегө
	2.2.4. Татарстан Республикасы дөүлөт теллөрөндө юл күрсәткөчлөрөн рәсмиләштерү	жирле үзидарә органы	2021-2023 еллар	Дөүлөт теллөрөндө, берәмлекләрдә билгеләнгән юл күрсәткөчлөрө саны	100	100	100	Бүлеклөрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегө
	2.2.5. Татарстан Республикасы дөүлөт теллөрөндө урам күрсәткөчлөрөн рәсмиләштерү	жирле үзидарә органы	2021-2023 еллар	Дөүлөт теллөрөндө урам күрсәткөчлөрөнөң гомуми санына карата рәсмиләштерелгән урам күрсәткөчлөрө өлөшө, %	100	100	100	Бүлеклөрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегө
	2.2.6. Район мегариф оешмасында икетеллекне һәм күптеллекне гамәлгә ашыру буенча төбәкара семинарлар оештыру	ОО ИК	2021 - 2023 еллар					
	2.2.7. Татарстан	ОО ИК	2021-2023	Катнашучылар	28	28	28	Бүлеклөрнең һәм

	Республикасы дүүлөт теллөрөн саклау һәм үстерү эшен иң яхшы оештыруга ДОО тәрбиячеләре арасында ел саен конкурс үткәру		еллар	саны, кеше	7	7	7	ведомстволарның төп эшчәнлеге
	2.2.8. Г. Гукайга багышланган Бөтенроссия туган тел форумында катнашу	ООИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны, кеше	30	30	30	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге
	2.2.9. Рус теле көнен оештыру һәм үткәру	ООИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны, кеше	30	30	30	1,5 1,5 1,5
Барлыгы								
Барлығы								
2 бурыч Тагар һәм рус телләрэн укытуның бөрбөтөн системасын үстерү һәм Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрэндә укыту;								
2.1. Тагар һәм рус телләрэн өйрәтүне укыту-методик тәэмин итү								
	2.1.1. Районда тагар теленә өйрәтүнең торышына анализ	ООИК	2021-2023 еллар	Эшләнән аналитик материаллар саны	1	1	1	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге
	2.1.2. Укытучылар өчен профессиональ үсеш курсларына хезмәт күрсәтү, шул исәптән яңа укыту материалларын кертү, шул исәптән:	ООИК	2021-2023 еллар	Педагогик хезмәткәрләр саны				Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге
	Балалар бакчасы хезмәткәрләре				Өч	Өч	Өч	

		елга бер	елга бер	елга бер	елга бер	елга бер	елга бер	0	0	0	0			
Район мәктәп укытучылары		Өч елга бер	Өч елга бер	Өч елга бер	Өч елга бер	Өч елга бер	Өч елга бер	Барлығы						
		Барлығы						0						
БАРЛЫҒЫ														
2.2. Уңай тел һәм мәдәни белем бирү мохите булдыру	2.2.1. Муниципаль әдәби - ижади конкурслар оештыру һәм үткөрү, «Илһам» («Вдохновение») әдәби-ижат конкурсының республика этабында катнашу	ОО ИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны	100	100	100	100	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	5,0	5,0	10,0	10,0	0
	2.2.2. Л.Н. Толстой исемендәге муниципаль фәнни-мәгариф фестивале оештыру һәм үткөрү, республика фестивалендә катнашу	ОО ИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны	40	40	40	40		5,0	5,0	10,0	10,0	0
	2.2.3. Туған тел укытучылары арасында туған тел көненә багышланган «Туған тел - туған	ОО ИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны	6	6	6	6		5,0	5,0	10,0	10,0	0

	тел» мастер-класслар муниципаль конкурсын оештыру һәм үткөрү, республика этабында катнашу	ООИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны	Мәктәп этабында жинүчеләр	Мәктәп этабында жинүчеләр	Мәктәп этабында жинүчеләр	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	
	2.2.4. Татар теле буенча еллык олимпиадалар үткөрү	ООИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны	Мәктәп этабында жинүчеләр	Мәктәп этабында жинүчеләр	Мәктәп этабында жинүчеләр	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	
Бурыч буенча барлыгы									
Бурыч буенча нәтижә 15,0									
3 нче бурыч Чүпрәле муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү									

3.1. Күпмәдәни белем бирү һәм тәрбия мохите булдыру	3.1.1. Этномәдәни компонентлы мәктәпләр укучылары өчен сөйләм лагеренда милләтара сменага юнәлеш бирү	ООИК	2021-2023 еллар	Катнашучылар саны	-	-	-	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	
	3.1.2. Россия Федерациясе халыклары телләрендә укучыларның тикшеренү конференцияләрен һәм укуларын үткөрү	ООИК	2021-2023 еллар	Конференцияләрдә, укуларда катнашкан укучылар өлеше, %	40	50	50	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	
	3.1.3. Чуваш теле һәм әдәбияты	ООИК	2021-2023 еллар	Үткәрелгән декадалар,	1	1	1	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	

	декадасын үткөрү				берәмлеклөр саны				эшчәнлеге
3.2. Күпмэдэниятле жәмгыяттә тел һәм мэдэни мохит булдыру һәм үстөрү	3.1.4.Россия Федерациясе төбәкләрендә татар теле һәм мэдэнияткөңнәрен үткөрүгә ярдәм	ООИК	2021-2023 еллар		Үткәрелгән Тел һәм мэдэният көңнәре саны, берәмлекләр	1	1	1	
	3.1.5. Россия Федерациясе төбәкләреннән мөктәп укучылары өчен татар теле буенча сөйләм практикасы белән регионара смена оештыру	ООИК	2021-2023 еллар		Төбәкләрдән ел саен катнашучылар саны, кеше	5	5	5	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге
Бурыч буенча барлыгы									
Бурыч буенча нәтижә									
4 нче бурыч Чүпрәле муниципаль районындагы этнотел ситуациясенә мониторинг һәм анализ									
4.1. Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген арттыру буенча оештыру чаралары	4.1.1.Гамәлләрнең үтәлешен аларның индикаторлары һәм чараларның календарь планнары нигезендә анализлау	ООИК	2021-2023 еллар		Хисаплар саны, берәмлекләр	1	1	1	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге
	Бурыч буенча барлыгы								
Бурыч буенча нәтижә									